

๑๑
บทที่ 1

บทนำ

นวัตกรรมกับการประถมศึกษา

การประถมศึกษาเป็นการจัดการศึกษาภาคบังคับซึ่งรัฐมีหน้าที่ต้องจัดให้แก่เยาวชนในวัยเรียนทุกคน หากเราสามารถจัดการประถมศึกษาให้มีคุณภาพ เยาวชนที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนประถมศึกษาจะเป็นทรัพยากรที่มีค่ายิ่งต่อการพัฒนาประเทศชาติ การประถมศึกษาจึงนับได้ว่าเป็นรากฐานสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพประชากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพของการประถมศึกษาในสูงชันนั้น มีนักการศึกษาและนักวิชาการหลายท่านมองเห็นความสำคัญของนวัตกรรมทางการศึกษาที่มีต่อกระบวนการพัฒนาดังกล่าว เช่น ธีรวิภาวดี (2518 : 17) เสนอว่า " รัฐจะต้องระดมสรรพกำลังทรัพยากรเท่าที่หาได้และนำมาใช้และจะต้องหาวิธีจัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด การที่ทำเช่นนั้นได้ก็เป็นการสมควรที่จะต้องนำเอาเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษาเข้ามาใช้ " ส่วน เป็รื่อง กุมุท (2516 : 1) เห็นว่า " การเพิ่มครูและอุปกรณ์เพียงพอนั้นรัฐบาลจำเป็นต้องใช้งบประมาณสูงจนคิดว่าประเทศที่กำลังพัฒนา เช่น ประเทศไทยอาจทำได้ไม่สำเร็จ ยูเนสโก (UNESCO) จึงเสนอแนะให้มองหาทางเลือกอื่น ๆ ได้แก่ การนำเอานวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาเข้ามาแก้ปัญหาทางด้านคุณภาพเมื่อดำเนินถึงการดำเนินการและผลที่ได้รับถูกกว่าวิธีอื่น ๆ " ถนอม อินทรกำเนิด (2526 : 57) เสนอการเพิ่มนวัตกรรมและเทคโนโลยีในการทำงานใหม่มากขึ้น เพื่อจุดประสงค์สองประการ ได้แก่ การเพิ่มประสิทธิภาพและเพื่อลดค่าใช้จ่ายให้ต่ำกว่าวิธีการเพิ่มสิ่งที่มีอยู่แล้วในระบบ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2524 : 11) โดยอ้างถึงความสำคัญของนวัตกรรมทางการศึกษาว่า " ถ้าหากไม่มีการส่งเสริมปรับปรุงระบบการศึกษาโดยแสวงหานวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้แล้ว อนาคตของการศึกษาดูจะมีคมนในการขยายปริมาณและคุณภาพ " และวิชา วิโรตมิชาญ (2521 : 45) ได้ให้ความเห็นว่า การที่จะ

สอนให้เด็กมีความรู้ ความสามารถ รู้จักกลวิธีและทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่งที่ครูจะต้องรู้จักนำ
นวัตกรรมมาใช้ในการเรียนการสอนเพื่อไทยบรรลุผลสำเร็จตามความเปลี่ยนแปลงในหลักสูตรใหม่

ศึกษานิเทศก์อำเภอและครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนกับนวัตกรรมทางการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (มปพ: 110) ได้ทำการศึกษา
และวิเคราะห์ถึงสภาพปัจจุบันของการประถมศึกษาพบประเด็นสำคัญที่มีผลทำให้การจัดการประถมศึกษา
ศึกษาไม่ดีเท่าที่ควร ซึ่งทางด้านคุณภาพ ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ยังเหลือ
ล้ากันตลอดจนองค์ประกอบที่มีผลกระทบต่อการจัดการประถมศึกษาโดยตรงซึ่งได้แก่ ผู้บริหาร ครู
ผู้ปกครอง ส่วนด้านประสิทธิภาพนั้น ได้แก่ การบริหารและการนำหลักสูตรไปใช้ในการเรียน
การสอน ดังนั้นสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติจึงได้กำหนดนโยบายพัฒนา
การประถมศึกษา พ.ศ. 2525 - 2534 ไว้ว่า จะปรับปรุงกระบวนการบริหาร กระบวนการ
นำหลักสูตรไปใช้ โดยเฉพาะการเรียนการสอน การจัดบริการและการนิเทศในโรงเรียนประถม
ศึกษารวมไปถึงการส่งเสริมการนำเอานวัตกรรมที่เหมาะสมไปใช้ในการเรียนการสอนด้วย

ในการจัดการประถมศึกษาซึ่งกำหนดนโยบายไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่ง
ชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529 : 244) มุ่งจัดในเรื่องสำคัญ 4 ประการ คือ
การให้โอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึงแก่ประชาชน การส่งเสริมความเสมอภาคในการศึกษา
ด้วยการพัฒนาคุณภาพให้ทัดเทียมกันในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค การปรับปรุงประสิทธิภาพ
ในการจัดการศึกษาโดยปรับปรุงระบบนิเทศการศึกษาและสื่อการเรียนการสอน เพื่อลดความสูญเปล่า
ทางการศึกษาและการพัฒนาในด้านจริยธรรม คุณธรรมเพื่อสนองตอบนโยบายการจัดการประถมศึกษา
ศึกษาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 5 (2524 -2529) และสอดคล้องกับ
นโยบายพัฒนาการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2525 - 2534)
กระทรวงศึกษาธิการเห็นสมควรให้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติจัดตั้งหน่วย
งานและเจ้าหน้าที่ฝ่ายนิเทศการศึกษาขึ้น เพื่อช่วยเหลือแนะนำเกี่ยวกับการเรียนการสอนในระดับ
ประถมศึกษาให้ดียิ่งขึ้น ดังที่จัดหน่วยปฏิบัติงาน ดังนี้ (จรรยาศักดิ์ ตักดีแก้วและสุชน ชวลีเครือ
2524 : 122)

1. หน่วยงานนิเทศสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
2. หน่วยงานนิเทศสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดและกรุงเทพมหานคร
3. งานนิเทศการศึกษาสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอหรือกิ่งอำเภอ

ศึกษานิเทศก์สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติดังกล่าว ปฏิบัติหน้าที่แตกต่างกันตามหน่วยงานตั้งที่กระทรวงศึกษาธิการวางระเบียบว่าด้วยศึกษานิเทศก์สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2524 สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1. ศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติมีหน้าที่ติดตามและประเมินผลการจัดการประถมศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดและกรุงเทพมหานครให้เป็นไปตามนโยบาย แผนงาน โครงการ ตลอดจนระเบียบแบบแผนข้อบังคับที่วางไว้ และมีหน้าที่ส่งเสริม รวบรวม เผยแพร่งานวิจัยด้านพัฒนาการเรียนการสอนระดับก่อนประถมศึกษาและส่งเสริมในด้านพัฒนาวิชาการ คือ การศึกษา ค้นคว้า เผยแพร่ทางวิชาการและนวัตกรรมทางการศึกษารวมทั้งให้ความร่วมมือและให้คำปรึกษาคอย นอกจากนั้นยังปฏิบัติงานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายจากเลขาธิการคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

2. ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดและกรุงเทพมหานคร รับผิดชอบหน้าที่ทางด้านฝ่ายนิเทศการศึกษา จัดทำเครื่องมือวัดผล ทำข้อสอบมาตรฐานของจังหวัด ทำคลังข้อสอบ ใ้การสนับสนุนส่งเสริมการเรียนการสอนให้เป็นไปตามมาตรฐาน วิจัยและส่งเสริมการทดลองค้นคว้าระดับอำเภอหรือกิ่งอำเภอ ฝ่ายแผนพัฒนาจัดทำนโยบายการดำเนินงาน แผนพัฒนาการประถมศึกษาของจังหวัด จัดทำงบประมาณและปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

3. งานนิเทศการศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ มีหน้าที่ร่วมวางแผนพัฒนาการศึกษาและดำเนินการนิเทศ แนะนำ แก้ไข ปรับปรุง ติดตามการปฏิบัติงานและประสานงานของกลุ่มโรงเรียนและโรงเรียนในสังกัดเกิดผลตามมาตรฐานทางวิชาการ เป็นวิทยากรการประชุม อบรม สัมมนาทางวิชาการตามความต้องการของกลุ่มโรงเรียนและโรงเรียน ส่งเสริมการทดลอง ค้นคว้า เกี่ยวกับการเรียนการสอนและการใช้นวัตกรรมทางการศึกษาและส่งเสริมให้โรงเรียนและกลุ่มโรงเรียนนิเทศการศึกษาได้ เสนอแนะในการจัดตั้งงบประมาณ จัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษา รวมถึงการเสนอแนะการจัดตั้ง รวมหรือล้มเลิกโรงเรียนภายใน

อำเภอหรือกิ่งอำเภอและปฏิบัติงานทางวิชาการอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอหรือกิ่งอำเภอ

จากหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ดังกล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่าหน้าที่เหล่านี้มีความสำคัญต่อวงการประถมศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ในปี พ.ศ. 2525 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้คัดเลือกข้าราชการครูเขาคำรงตำแหน่งศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอและกิ่งอำเภอเป็นครั้งแรกเพื่อประจำอำเภอแต่ละอำเภอ จำนวน 1 ถึง 2 คน ศึกษานิเทศก์อำเภอนับเป็นบุคคลสำคัญในการนิเทศการศึกษาในโรงเรียนระดับประถมศึกษามากที่สุด เพราะเป็นบุคคลที่ต้องไปปฏิบัติงานร่วมกับผู้บริหารโรงเรียนและคณะครูในโรงเรียน กลุ่มโรงเรียน วนิชย์ เกษมเศรษฐ์ (วนิชย์ เกษมเศรษฐ์ อ้างถึงในวิระ ถิ่นตระกูล 2525 : 121) โดกล่าถึงบทบาทตามความคาดหวังของบุคคลในสังคมการศึกษาไว้มากหลายประการ คือ

1. เป็นผู้นำของกลุ่มบุคคล ศึกษานิเทศก์ทำงานคนเดียวไม่ได้ จะต้องมีความสัมพันธ์ดีในกลุ่มบุคคล จะต้องแสดงความชำนาญของตนในกลุ่มบุคคลเห็นประจักษ์และจะต้องประสานงานกิจกรรมในกลุ่มให้บังเกิดผลดี
2. เป็นผู้สร้างขวัญและส่งเสริมการงอกงามในอาชีพ โดยการช่วยเหลือครู ขณะเดียวกันต้องส่งเสริมขวัญของครูในการทำงานให้ดีขึ้น เช่น ให้ความพึงพอใจในงานของตน
3. เป็นผู้ให้บริการคำปรึกษาหารือ ศึกษานิเทศก์จะต้องเป็นที่พึ่งของครูในการช่วยเหลือในด้านวิชาการต่าง ๆ
4. เป็นผู้ประสานงานได้ดี เรียบร้อย ถูกต้องและรวดเร็ว
5. เป็นผู้พัฒนาและผู้ใช้หลักสูตรระดับท้องถิ่นให้สอดคล้องกับความจำเป็นและท้องถิ่น
6. เป็นผู้อำนวยความสะดวก จะต้องมีความรอบรู้ มีทักษะ สามารถครองงานครองคน และครองตนได้

ตามบทบาทที่กล่าวมานี้ ศึกษานิเทศก์อำเภอจะต้องเป็นผู้ให้การนิเทศการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นเพื่อความสำเร็จของงานจึงต้องปฏิบัติงานอย่างมีหลักเกณฑ์และได้รับความเชื่อถือศรัทธาจากครู งานจึงจะราบรื่นได้ผล แต่จำนวนศึกษานิเทศก์ที่แต่งตั้งไปแล้ว

นั้นมีจำนวนไม่สอดคล้องกับจำนวนครู จำนวนโรงเรียนและนโยบายที่มุ่งใหม่การนิเทศระดับโรงเรียน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติจึงกำหนดหน้าที่และแนวปฏิบัติว่าด้วยครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษาชั้น โดยคัดเลือกข้าราชการครูในกลุ่มโรงเรียนที่มีคุณสมบัติเหมาะสม เพื่อทำหน้าที่เป็นตัวอย่างในด้านการสอนให้แก่ครูในกลุ่มโรงเรียน ช่วยเหลือผู้บริหารในโรงเรียนสายวิชาการ เพื่อให้เป็นตัวอย่างในด้านการเรียนการสอนแก่โรงเรียนภายในกลุ่ม ช่วยเหลือปรับปรุงงานวิชาการภายในกลุ่มและประสานงานกับศึกษานิเทศก์อำเภอ โดยมีจำนวนครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนละ 5 คนตามกลุ่มประสบการณ์ (คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2525 อัฒสำเนา) จึงนับได้ว่าครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนเป็นผู้ทำหน้าที่ในลักษณะของการนิเทศการศึกษาอีกด้วย ลักษณะของการนิเทศการศึกษา คาร์เตอร์ วี กูด (Carter V. Good 1973 : 539) ได้อธิบายว่าเป็นความพยายามทุกสิ่งของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เพื่อให้การแนะนำครูหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาให้รู้จักปรับปรุงการเรียนการสอน ช่วยให้เกิดความงอกงามในอาชีพครู พัฒนาตัวครู ช่วยเลือกและปรับปรุงวัตถุประสงค์ของการศึกษา ปรับปรุงเนื้อหาวิชา วิธีสอนตลอดจนการประเมินผลการสอน

เมื่อพิจารณาดังบทบาทการนิเทศการศึกษาและตำแหน่งของศึกษานิเทศก์อำเภอและครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนแล้ว นับได้ว่าเขาเหล่านี้เป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับครูผู้สอนมาก ในลักษณะของงานเขาจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำทางวิชาการ นำทางความคิด (opinion leader) และเป็นผู้มีความสามารถในการนำ (วีระ ตันตระกูลและคณะ 2525 : 3) หรือทำหน้าที่เป็นตัวกลางนำสิ่งใหม่ ๆ เขาไปเผยแพร่เพื่อสร้างทัศนคติและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางการสอนของครู บทบาทในทางอ้อมก็คือการช่วยบริหารตัดสินใจหรือดำเนินการในการบริหารงานและจะมีผลถึงการเรียนการสอนอีกชั้นหนึ่ง (อาคม จันทรสุนทร อ้างถึงในสุภรณ์ ปัตถุซุณห 2526 : 24) ถ้าผู้นำทางการนิเทศสามารถสร้างใจครูเชื่อถือศรัทธาแล้ว การเผยแพร่ความคิดหลักการและแผนงานต่าง ๆ ย่อมเกิดสัมฤทธิ์ผลได้โดยง่าย (ชารี มณีศรี 2521 : 135) สำลี ทองฉิวและคณะ (2526 : 12) ได้กล่าวเปรียบเทียบบุคคลที่มีอิทธิพลต่อกันอื่น ๆ เช่นนี้เป็นเสมือนดังตัวกุญแจที่ไขนันทกรรมเขาไปสู่สังคมได้ง่ายและรวดเร็วยิ่งขึ้น สุมิตร กุณานุกร (2523 : 241) เอ็ดเวิร์ด ไวต์เนอร์และโรเบิร์ต ไมเออร์

(Edward W. Weidner and Robert H. Maier 1975 : 69) ได้สนับสนุนว่าจำเป็นที่ผู้นำทางวิชาการของสถาบันนั้น ๆ ต้องมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการใช้นวัตกรรมที่สอดคล้องและทันต่อการเปลี่ยนแปลง สำลี ทองธวิ (2526 : 57) ได้กล่าวถึงบทบาทและความสำคัญของตัวกลางการเปลี่ยนแปลงไว้ ดังนี้

1. บทบาทสร้างความต้องการในการเปลี่ยนแปลง บ่อยครั้งที่ตัวกลางการเปลี่ยนแปลงจะต้องพยายามทำให้ประชากรมองเห็นและรับรู้ถึงความจำเป็นต่องานแก้ปัญหานั้น ยอมรับในวิธีการแก้ปัญหาหรือการเปลี่ยนแปลงและช่วยแก้ปัญหานั้นด้วย
2. บทบาทในการสร้างความไว้วางใจในตนเองในหมู่ประชากร หลังจากที่สามารรถทำให้ประชากรมองเห็นปัญหาแล้ว ขั้นตอนต่อไปต้องสร้างความรู้สึกให้ประชากรไว้วางใจ เกิดความเชื่อถือในความสามารถแก้ปัญหานั้นได้
3. บทบาทในการช่วยวิเคราะห์ปัญหา เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขเพื่อให้ได้วิธีแก้ปัญหาที่แท้จริง
4. บทบาทในการกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ได้มาซึ่งวิธีการแก้ปัญหารวมไปถึงการให้ประชากรทำการแก้ปัญหานั้น
5. บทบาทในการทำให้การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นหรือการรับนวัตกรรมเข้ามาในสังคมอย่างแท้จริง ตัวกลางการเผยแพร่จะต้องให้ความช่วยเหลือ เช่น ใ้การเสริมแรงให้คำแนะนำเพิ่มขึ้น ทำให้ประชากรเกิดความมั่นใจและเต็มใจที่จะทำพฤติกรรมนั้นต่อไป
6. บทบาทในการสร้างประชากรให้สามารถกระทำพฤติกรรมนั้นได้ต่อไปเมื่อตัวกลางการเผยแพร่ถอนตัวไปแล้วหลังจากที่เห็นว่าประชากรยอมรับนวัตกรรมนั้น ๆ แล้ว

ผู้วิจัยเห็นว่าศึกษานิเทศก์อำเภอและครูวิชากรกลุ่มโรงเรียนเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในการนิเทศการศึกษาระดับโรงเรียนและกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษามากเพราะต้องเป็นผู้ที่ไปปฏิบัติงานร่วมกับผู้บริหารโรงเรียน คณะครูในกลุ่มโรงเรียนและในโรงเรียนโดยตรง การที่บุคคลทั้งสองกลุ่มนี้จะประสบความสำเร็จในการนิเทศการศึกษาได้นั้น ต้องอาศัยปัจจัยสำคัญประกอบการเป็นผู้นำทางความคิดที่ดี การทำหน้าที่เป็นตัวกลางซึ่งได้แก่การเป็นผู้

สามารถให้คำตอบปัญหาอย่างมีหลักการ จึงสมควรที่จะทำการศึกษาถึงระดับการยอมรับนวัตกรรม
 ของคนสองกลุ่ม เพราะว่าการเป็นผู้ให้การยอมรับนวัตกรรมในระดับโดยอมส่งผลการให้ข้อมูล
 เสนอแนะวิธีการใหม่ ๆ ให้แก่ครูได้อย่างเหมาะสมและทันกับการเปลี่ยนแปลงส่งผลให้การเรียน
 การสอนเป็นไปอย่างมีคุณภาพต่อไป

นวัตกรรมทางการศึกษาในเขตการศึกษา 8

เขตการศึกษา 8 ประกอบด้วย 8 จังหวัดในเขตภาคเหนือตอนบนได้แก่ จังหวัด
 เชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดแพร่ จังหวัดน่าน จังหวัดลำพูน จังหวัดลำปาง
 จังหวัดแม่ฮ่องสอนและจังหวัดพะเยา ลักษณะทางภูมิประเทศมีหลายจังหวัดที่อาณาเขตติดต่อกับ
 สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งประเทศไทย ประชาชนมี
 วัฒนธรรม ประเพณีและภาษาที่ใช้ในชุมชนแตกต่างกันนอกเหนือจากภาษาไทยภาคกลางแล้ว เช่น
 ภาษาไทยเหนือ ภาษาชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ทั้งนี้เนื่องมาจากลักษณะภูมิประเทศประกอบไปด้วย
 ภูเขาอันยิ่งใหญ่มากมายและมีประชากรกลุ่มน้อยอาศัยตามพื้นที่ต่าง ๆ เป็นจำนวนมากพอประมาณ
 และมักใช้ภาษาประจำเผ่าของตนเป็นส่วนใหญ่ จึงทำให้เกิดปัญหาในด้านการสื่อสารภาษาที่คนทั่วไป
 รวมถึงศึกษานิเทศก์และครูที่เข้าไปทำงานในห้องเรียนเหล่านั้น ก่อให้เกิดปัญหาทางการเรียน
 การสอน (โครงการวิจัยและวางแผนเพื่อพัฒนาการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ 2524 : 70)
 แก่นักเรียนและครูเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะกับเด็กแรกเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 กับชั้นประถม
 ศึกษปีที่ 2 เด็กในระดับชั้นดังกล่าวจะมีอัตราเข้าชั้นสูงมากกว่าทุกชั้น (โครงการวิจัยและวาง
 แผนเพื่อพัฒนาจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2524 : 44) และพบปัญหาการเปลี่ยนแปลงของประชากร
 วยเรียนว่ามีอัตราการเกิดของประชากรลดลงทุกปีซึ่งทุกจังหวัดจะมีแนวโน้มของนักเรียนลดลง
 ส่งผลให้โรงเรียนมีขนาดเล็กยิ่งขึ้นจึงต้องพยายามที่จะหานวัตกรรมช่วยเน้นในการจัดการศึกษา
 ใหม่มีคุณภาพยิ่งขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2525 : 36)

ในด้านคุณภาพการศึกษา เมื่อเปรียบเทียบความสามารถพื้นฐานของนักเรียนชั้น
 ประถมศึกษาปีที่ 4 ในแต่ละภาคภูมิศาสตร์พบว่า นักเรียนในเขตการศึกษา 8 มีความ
 สามารถในการคิดเลขโดยเฉลี่ยเป็นรองนักเรียนในเขตการศึกษา 12 ซึ่งสูงสุด ความ

สามารถทางด้านภาษาไทยของนักเรียนในเขตการศึกษา 8 จัดอยู่ในกลุ่มกลางได้คะแนนเฉลี่ย น้อยกว่านักเรียนในเขตการศึกษา 1,3,4,5,6 และเขต 12

นอกจากนี้ในเขตการศึกษา 8 เป็นศูนย์กลางของภาคเหนือในด้านแหล่งวิชาการ กล่าวคือ ประกอบไปด้วย วิทยาลัยครู 3 แห่งได้แก่ วิทยาลัยครูเชียงใหม่ วิทยาลัยครูลำปาง และวิทยาลัยครูเชียงใหม่และวิทยาลัยอื่นๆ ได้แก่วิทยาลัยพลศึกษาเชียงใหม่ วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา วิทยาลัยเทคโนโลยีวิทยาเขตเทคนิคภาคพายัพ วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ สถาบันเทคโนโลยีทางการเกษตรแม่โจ้และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นต้น ซึ่งสถาบันเหล่านี้ทำหน้าที่ผลิตครูหลายสาขาวิชา หลายระดับความรู้และจัดการประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ ทางการศึกษา รวมทั้งเป็นแหล่งเผยแพร่ความก้าวหน้าของวิชาการอีกด้วย ดังนั้นพอสรุปถึงลักษณะประชากรส่วนหนึ่งในเขตการศึกษานี้ได้ว่า เป็นผู้มีระดับการศึกษาค่อนข้างสูงซึ่ง ทรูแมน เพียร์ซ (Truman M. Pierce อ้างถึงในสำลี ทองธวัช 2526 : 26) กล่าวถึงปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้การยอมรับนวัตกรรมทางการศึกษาได้ดีและเร็วกว่า ก็คือหากระดับการศึกษาของประชากรผู้รับนวัตกรรมสูง ระดับการยอมรับนวัตกรรมมักจะสูงตามไปด้วย ปัจจัยด้านระดับการศึกษาของประชากร สภาพภูมิศาสตร์ การใช้ภาษาติดต่อชุมชน คุณภาพของนักเรียนและสภาพปัญหาของการศึกษาในระดับประถมศึกษาของเขตการศึกษา 8 ตามที่กล่าวมาแล้วล้วนมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากเขตการศึกษานอื่น ๆ ซึ่งลักษณะความแตกต่างนี้อาจมีผลทำให้ระดับการยอมรับนวัตกรรมของประชากรในเขตนี้แตกต่างไปจากเขตการศึกษานอื่น ๆ ได้ จึงน่าจะได้มีการศึกษาถึงระดับการยอมรับนวัตกรรมทางการศึกษาของศึกษานิเทศก์อำเภอและครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนในเขตการศึกษา 8 นี้โดยคุณลักษณะที่สัมพันธ์กับตัวแปรที่เป็นปัจจัยดังกล่าวด้วย ในการศึกษาถึงลักษณะการยอมรับนวัตกรรมของสังคมหนึ่งแล้วเปรียบเทียบกับอีกสังคมหนึ่งนั้นจะต้องศึกษาถึงตัวแปรทางด้าน ภาษาดั้ง ศาสนา เวลาการทำงาน เป็นสำคัญ (กิลเบิร์ต Gilbert Ryle และกรีซ (Geertz) อ้างถึงในสำลี ทองธวัชและคณะ 2526 : 60)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการยอมรับนวัตกรรมทางการศึกษาของศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอและครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนในเขตการศึกษา 8
2. เพื่อศึกษาความแตกต่างของการยอมรับนวัตกรรมทางการศึกษาของครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนที่กลุ่มโรงเรียนมีขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ในเขตการศึกษา 8
3. เพื่อศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับตัวแปรด้าน ภาษากิน ศาสนา สถานภาพทางเศรษฐกิจ วุฒิทางการศึกษาและระยะเวลาในการทำงานในแต่ละระดับชั้นของการยอมรับนวัตกรรมทางการศึกษาของศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอและครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนในเขตการศึกษา 8

สมมติฐานในการวิจัย

การยอมรับนวัตกรรมทางการศึกษาของครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนที่มีขนาดกลุ่มโรงเรียนต่างกันมีความแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอและครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนในเขตการศึกษา 8 เท่านั้น
2. นวัตกรรมทางการศึกษาซึ่งผู้วิจัยต้องการศึกษาเป็นนวัตกรรมที่มีการเผยแพร่เข้ามาในประเทศไทยในช่วงระยะเวลา 50 ปีที่ผ่านมา มีขอบเขตที่จะศึกษานวัตกรรม 5 ด้านประกอบไปด้วยนวัตกรรมทางการศึกษาแต่ละด้านดังต่อไปนี้

1. นวัตกรรมทางด้านหลักสูตร ไทแก
  - 1.1 หลักสูตรแบบบูรณาการ (Integrated Curriculum)
  - 1.2 หลักสูตรแบบเอกัตภาพ (Individualized Curriculum)
  - 1.3 หลักสูตรแบบกิจกรรมหรือประสบการณ์ (Activity or Experience Curriculum)

2. นวัตกรรมทางการเรียนการสอน ไทแก
  - 2.1 การสอนโดยให้เพื่อนช่วยสอน (Peer Tutoring)
  - 2.2 การสอนเป็นรายบุคคล (Individualized Instruction)
  - 2.3 การใช้บทบาทสมมติ (Role play)
  - 2.4 การสอนแบบบูรณาการ (Integrative Techniques)
  - 2.5 การใช้สถานการณ์จำลอง (Simulation)
  - 2.6 ชุดการเรียนการสอน (Instructional Packages)
  - 2.7 การสอนแบบโครงการ (Project Techniques)
  - 2.8 การสอนแบบสืบสวนสอบสวน (Inquiry Method)
  - 2.9 การสอนแบบโครงการส่งเสริมสมรรถภาพการสอน (Reduced Instructional Time)
  - 2.10 การสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ (Group Process)
  - 2.11 การสอนแบบครอบ (Mastery Learning)
  - 2.12 ศูนย์การเรียนรู้ (Learning Center)
  - 2.13 การโต้วาทีธรรมะ
  - 2.14 การสอนจุลภาค (Micro - Teaching)
  - 2.15 การสอนซ่อมเสริม (Remedial Teaching)

3. นวัตกรรมทางด้านสื่อการสอน ได้แก่
  - 3.1 โทรทัศน์เพื่อการศึกษา (Educational Television)
  - 3.2 วิทยุโรงเรียน (School Broadcast)
  - 3.3 บทเรียนสำเร็จรูป (Programmed Instruction)
4. นวัตกรรมทางการวัดผลและประเมินผล ได้แก่
  - 4.1 การวัดผลแบบอิงกลุ่ม (Norm Referenced Measurement)
  - 4.2 การวัดผลแบบอิงเกณฑ์ (Criterion Referenced Measurement)
  - 4.3 การประเมินผลก่อนเรียน (Pre - test)
  - 4.4 การประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน (Formative Evaluation)
  - 4.5 การประเมินผลเพื่อวินิจฉัยข้อบกพร่อง (Diagnostic Evaluation)
  - 4.6 การเลื่อนชั้นโดยอัตโนมัติ (Automatic Promotion)
  - 4.7 การประเมินผลรวม (Summative Evaluation)
5. นวัตกรรมทางการบริหารและด้านการบริการ ได้แก่
  - 5.1 การจัดโรงเรียนแบบไม่แบ่งชั้น (Nongraded School)
  - 5.2 การจัดโรงเรียนภายในโรงเรียน (School within School)
  - 5.3 การจัดการศึกษารวมกันระหว่างโรงเรียน 2 โรงเรียน
  - 5.4 การใช้จักรยานเพื่อขยายการศึกษาภาคบังคับในโรงเรียนสาขา
  - 5.5 การจัดตารางสอนแบบยืดหยุ่น (Flexible Scheduling)
  - 5.6 สภานักเรียน (Student Council)
  - 5.7 การแนะแนวการศึกษา (Educational Guidance)
  - 5.8 การรวมโรงเรียนในรูปสาขา
  - 5.9 การปรับปรุงชั้นเรียนโดยการเกณฑ์เด็กสองกลุ่มอายุ

3. ในการวิจัยครั้งนี้จะศึกษาตัวแปรเพียง 5 ตัวแปรเท่านั้น คือ ภาษาถิ่น คำสนทนา วุฒิทางการศึกษา ระยะเวลาในการทำงาน และฐานะทางเศรษฐกิจของศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอและครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนในเขตการศึกษา 8

ขอตกลงเบื้องต้นของการวิจัย

1. แบบวัดระดับการยอมรับนวัตกรรมทางการศึกษาของศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอและครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนในเขตการศึกษา 8 ที่สร้างขึ้นสามารถบ่งชี้ระดับการยอมรับนวัตกรรมทางการศึกษาได้
2. แบบสอบถามรายละเอียดเกี่ยวกับสถานภาพของตัวแปรทางด้านภาษาดั้งเดิม ศาสนา วุฒิทางการศึกษา ระยะเวลาในการทำงานและสถานภาพทางเศรษฐกิจของศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอและครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนในเขตการศึกษา 8 สามารถบ่งชี้สภาพของตัวแปรในด้านดังกล่าวในเขตการศึกษานี้ได้
3. ข้อมูลที่ได้จากศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอและครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนในเขตการศึกษา 8 ที่ตอบแบบสอบถามนี้ผู้วิจัยถือว่าได้ตอบตามความเป็นจริง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบระดับการยอมรับนวัตกรรมทางการศึกษาของศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอและครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาใช้เป็นแนวทางในการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้นวัตกรรมทางการศึกษาให้มากยิ่งขึ้น
2. เพื่อเป็นข้อมูลแก่งานระดับสูงขึ้นไปใช้ประกอบการพิจารณาในด้านการปรับปรุงคุณภาพการจัดการประถมศึกษาในแต่ละจังหวัดต่อไป
3. ทำให้ทราบสภาพของระดับการยอมรับนวัตกรรมทางการศึกษาของศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอและครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนที่มีภาษาดั้งเดิม ศาสนา วุฒิทางการศึกษา ระยะเวลาในการทำงานและฐานะทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกันเพื่อเป็นแนวทางส่งเสริมการเผยแพร่นวัตกรรมทางการศึกษาได้อย่างเหมาะสม

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

นวัตกรรมทางการศึกษา หมายถึงแนวคิดใหม่หรือกระบวนการใหม่ ๆ ทางการศึกษา ตลอดจนสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ที่นำมาใช้เปลี่ยนแปลงการทำงานด้านการศึกษา ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลรวมไปถึงแนวความคิดและวิธีการหรือสิ่งที่เคยใช้มาแล้วในอดีต หากนำมาใช้ใหม่เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาถือว่าเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาคด้วย การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงระดับการยอมรับของศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอและครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนในเขตการศึกษา 8 เพียง 5 ตำบลนี้

1. นวัตกรรมทางด้านหลักสูตร หมายถึงแนวคิดใหม่หรือกระบวนการตลอดจนสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ที่นำมาใช้เปลี่ยนแปลงการทำงานด้านหลักสูตรก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลรวมไปถึงแนวความคิดและวิธีการหรือสิ่งที่เคยใช้มาแล้วในอดีตหากนำมาใช้ใหม่เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหลักสูตรถือว่าเป็นนวัตกรรมด้านหลักสูตรด้วย นวัตกรรมทางด้านหลักสูตรได้แก่ 1. หลักสูตรบูรณาการ 2. หลักสูตรเอกัตภาพ 3. หลักสูตรกิจกรรม

2. นวัตกรรมด้านการเรียนการสอน หมายถึงแนวคิดใหม่หรือกระบวนการตลอดจนสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ที่นำมาใช้เปลี่ยนแปลงการศึกษาด้านการเรียนการสอน รวมถึงแนวความคิดและวิธีการหรือสิ่งที่เคยใช้มาแล้วในอดีต หากนำมาใช้ใหม่เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการเรียนการสอนถือว่าเป็นนวัตกรรมทางการเรียนการสอนด้วย ซึ่งได้แก่ 1. การสอนโดยใช้เพื่อนช่วยสอน 2. การสอนเป็นรายบุคคล 3. การใช้บทบาทสมมติ 4. การสอนแบบบูรณาการ 5. การสอนแบบสืบสวนสอบสวน 6. การใช้สถานการณ์จำลอง 7. ชุดการเรียนการสอน 8. การสอนแบบโครงการ 9. การสอนแบบโครงการส่งเสริมสมรรถภาพทางการสอน 10. การสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ 11. การสอนแบบรูปรอบ 12. ศูนย์การเรียน 13. การโต้วาทีธรรมะ 14. การสอนแบบจุลภาค 15. การสอนซ่อมเสริม

3. นวัตกรรมทางด้านสื่อการสอน หมายถึงแนวคิดกระบวนการหรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ที่นำมาใช้เปลี่ยนแปลงการทำงานด้านสื่อการสอน รวมถึงแนวความคิดและวิธีการหรือสิ่งที่เคยใช้มาแล้วในอดีต หากนำมาใช้ใหม่เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ถือว่าเป็นนวัตกรรมทางด้านสื่อการสอน

ได้แก่ 1. โทรทัศน์เพื่อการศึกษา 2. วิทยุโรงเรียน 3. บทเรียนสำเร็จรูป

4. นวัตกรรมทางด้านการวัดผลและประเมินผล หมายถึงแนวคิดกระบวนการและสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ รวมไปถึงแนวคิดและวิธีการหรือสิ่งที่เคยใช้มาแล้วในอดีต นำมาใช้ใหม่เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านการวัดผลและประเมินผลได้แก่

1. การวัดผลแบบอิงกลุ่ม
2. การวัดผลแบบอิงเกณฑ์
3. การประเมินผลก่อนเรียน
4. การประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน
5. การประเมินผลเพื่อวินิจฉัยข้อบกพร่อง
6. การเลื่อนชั้นอัตโนมัติ
7. การประเมินผลรวม

5. นวัตกรรมทางด้านการบริหารและด้านการบริการ หมายถึงแนวคิด กระบวนการ และสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ รวมไปถึงการนำแนวคิดและวิธีการหรือสิ่งที่เคยใช้มาแล้วในอดีต นำมาใช้ใหม่ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการทำงานด้านการบริหารและการบริการทางการศึกษา

- ได้แก่
1. การจัดโรงเรียนแบบไม่แบ่งชั้น
  2. การจัดโรงเรียนภายในโรงเรียน
  3. การจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างโรงเรียน 2 โรงเรียน
  4. การใช้จักรยานเพื่อขยายการศึกษาภาคบังคับในโรงเรียนสาขา
  5. การจัดตารางสอนแบบยืดหยุ่น
  6. สภานักเรียน
  7. การแนะแนวการศึกษา
  8. การรวมโรงเรียนในรูปสาขา
  9. การปรับปรุงชั้นเรียน โดยการเกณฑ์เด็กสองกลุ่มอายุ

ระดับการยอมรับนวัตกรรมทางการศึกษา หมายถึง ขั้นตอนของกระบวนการยอมรับ 5 ขั้นตอนของโรเจอร์และชูเมคเกอร์ (Rogers and Shoemaker 1971 : 100) ซึ่งเป็นไปตามลำดับขั้นตอนดังนี้ คือ

ก. ขั้นรับทราบ (awareness stage) หมายถึงระยะเริ่มแรกที่บุคคลรับทราบว่ามีนวัตกรรมแต่ยังไม่ทราบรายละเอียดของนวัตกรรม ถือว่าเป็นระดับที่ 1

ข. ขั้นสนใจ (interest stage) หมายถึงระยะที่บุคคลสนใจนวัตกรรมและแสวงหารายละเอียดเกี่ยวกับนวัตกรรมมากยิ่งขึ้น ถือว่าเป็นระดับที่ 2

ค. ขั้นประเมินค่า (evaluation stage) หมายถึงระยะที่บุคคลจะประเมินคุณค่าของนวัตกรรมนี้โดยคำนึงถึงผลดีผลเสียของการยอมรับหรือปฏิเสธนวัตกรรม ถือว่าเป็นระดับที่ 3

๖. ขั้นทดลองใช้ (trial stage) หมายถึง การที่บุคคลนำนวัตกรรมไปทดลองใช้ในวงจำกัดเพื่อประกอบการตัดสินใจว่าจะนำไปใช้อย่างเต็มต่อไปหรือไม่ ถือว่าเป็นระดับที่ 4

๗. ขั้นยอมรับ (adoption stage) หมายถึง การที่บุคคลตัดสินใจนำนวัตกรรมนั้นไปใช้อย่างเต็มและในกรณีที่บุคคลใช้นวัตกรรมนั้นอยู่แล้วก็ควรอยู่ในขณะนั้นด้วย ถือว่าเป็นระดับที่ 5

ศึกษานิเทศก์อำเภอ หมายถึง ผู้ที่ดำรงตำแหน่งศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอหรือกิ่งอำเภอสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ตามที่ระเบียบกำหนดไว้และเป็นผู้กำลังปฏิบัติหน้าที่ในการนิเทศการศึกษาของแต่ละเขตอำเภอ

ครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน หมายถึง ครูที่ปฏิบัติการสอนอยู่ในโรงเรียน มีความรู้ความสามารถตามที่คณะกรรมการกลุ่มโรงเรียนได้พิจารณาแล้วเห็นชอบและมีคุณสมบัติตามแนวระเบียบว่าด้วยครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา พุทธศักราช 2525

กลุ่มโรงเรียน หมายถึง โรงเรียนที่รวมตัวกันเพื่อช่วยเหลือและร่วมมือกันในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการสอน ตามระเบียบว่าด้วยกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา พุทธศักราช 2523 ของคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

เขตการศึกษา 8 หมายถึง จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดพะเยา จังหวัดแพร่ จังหวัดน่าน จังหวัดลำพูน จังหวัดลำปางและจังหวัดแม่ฮ่องสอน